

WIJ HEBBEN GEEN TONEEL,
ZOMIN ALS WIJ EEN GOD HEB-
BEN. DAAR IS EEN GEMEEN-
SCHAP VOOR NODIG. (RILKE)

Singhet ende weset vro © Bart Grietens

preoccupatie met publieksparticipatie, sociale mix, meer divers publiek, kijkcijfers etc. een (vergeefse) poging om alsnog die echo op te wekken? Het zijn de zogenaamde stadstheaters die het meest gevoelig zijn voor deze ‘spoken’ van de gemeenschap. Zij zijn het zwaarst gesubsidieerd met gemeenschapsgelden, zij hebben de meest uitgebreide infrastructuur, zij bevinden zich in het centrum van de stad en hebben een grote symbolische waarde. Ze krijgen – decretaal – een maatschappelijk ‘representatieve’ opdracht. Architecturaal zijn de drie schouwburgen in Gent, Brussel en Antwerpen drie typische voorbeelden van de bourgeoiscultuur en haar waarden (voor de KVS geldt dat na de ingrijpende verbouwing minder). Maar rond die bourgeoiswaarden kan zich nu geen gemeenschap meer vormen. Rond welke waarden dan wel?

Het globaliseringsproces dat sinds enkele decennia de politieke, economische, sociale en culturele dynamiek bepaalt, heeft oude vormen van gemeenschap nieuw leven ingeblazen en nieuwe vormen gecreëerd. De angst voor vervreemding en voor het onbekende heeft de identiteit van religieuze, etnische en nationale gemeenschappen verstevigd. Groepen plooiën terug op een gesloten gemeenschapsgevoel, op een idee van identiteit, traditie en

continuïteit. De gemeenschap wordt dan de markeringslijn, de grens tussen het eigene en het vreemde of on-eigenlijke. Het vreemde of het andere wordt op die manier niet alleen het vijandige, maar ook het niet authentieke, het verval, het kwade. Misschien is het beter om niet langer van gemeenschap te spreken, maar van constructies van collectieve identiteiten die zich willen voordoen als traditionele gemeenschappen. Tegenover deze collectieve identiteiten staan de vaak vluchtige en efmere individualistische identiteiten die eigen zijn aan de netwerksamenleving, de ‘shopping and surfing’-identiteiten.

De drie voorstellingen ensceneren elk een gemeenschap, een vorm van samenzijn waaruit een bepaald wereldbeeld, ‘levensbeeld’ (Teirlinck), ontstaat dat uiteindelijk in de drie gevallen een wereldbeeld van verbrokkeling is. Misschien is de enscenering van een gebroken gemeenschap op dit ogenblik de enige manier om de gemeenschap te denken voorbij de eng nationalistische, etnische, religieuze, culturele, ... reflex waarmee ze nu al te vaak wordt gedacht? (Samen)zang speelt in de drie voorstellingen, zij het op zeer verschillende manieren, een determinerende rol. Maar ik loop vooruit op mijn analyse. Ik ga achtereenvolgens in op *Singhet ende weset vro*, *Kamp Jezus*

en *Winterverblijf*, omdat ik in die volgorde een steeds groter wordende problematisering van de gemeenschap ontwaar en daarmee samenhangend een weerbarstigere verhouding tot het publiek.

Singhet ende weset vro

Singhet ende weset vro vertrekt vanuit het archetypische beeld van het traditionele Vlaamse familiefeest met Kerstmis. De gemeenschap als stam, als bloedband. Tegelijk gaat het om een historisch archetype. De gemeenschap die de voorstelling ensceneert, is de traditionele gemeenschap zoals we die uit het verleden kennen of zoals we ze in het verleden projecteren. Het gaat om een nadrukkelijk Vlaamse gemeenschap gebaseerd op een romantisch, Vlaams-nationalistisch en katholiek vertoog. Die gemeenschap wordt in de voorstelling geboren uit de geest van de muziek. Vertrekpunt van de makers was het traditionele Vlaamse liedboek dat tot een halve eeuw geleden op school en in vele Vlaamse huisgezinnen werd gebruikt om samen te zingen. Er wordt in de voorstelling niet gesproken, enkel gezongen en gespeecht (het geboorteverhaal van Jezus uit het evangelie, een 11-juli-speech, een obscene grap,...). *Singhet ende weset vro* hanteert het montageprincipe van de revue. Vanuit de